

Ik sta hier vanmiddag met enige schroom. Ik ben immers geen Fries maar een Hollander. Geboren en getogen ben ik in Vianen, een mooi Hollands stadje, 15 kilometer ten zuiden van Utrecht.

In Vianen werd in mijn jeugd naast Algemeen Beschaafd Nederlands ook plat- Viaans gesproken. Maar in het middenklasse gezin waarin ik opgroeide was dat laatste volstrekt taboe. Plat Viaans was voor mijn ouders ordinair en volks. Het ABN was de absolute norm. Voor mij is het dus heel moeilijk om de emotie rond het Fries en de trots op het Fries goed te doorgronden. Dat die emotie en die trots bestaan is mij overigens volstrekt duidelijk. Meerdere Friese priesters en pastoraal werkers in mijn bisdom hebben mij daarvan overtuigd.

Vandaag staan wij stil bij de geschiedenis van de christelijke Fryske beweging. Centraal doel van deze beweging, met hervormde, gereformeerde en rooms- katholieke vertakkingen, was het bidden en preken in het Fries. Ik was niet verrast maar wel blij dat ook de naam van pater Titus Brandsma in dit verband door Jan Popkema wordt genoemd. Achtergrond vormde de gedachte dat het hart van de Friezen meer werd geraakt als in de eigen taal werd gebeden en gepreekt. Dat laatste kan ik begrijpen. Jaren geleden hoorde ik van een Twentse priester dat zijn moeder had gehuild toen zij voor het eerst een Eucharistie in het Twents had meegevierd. Door het vieren in de eigen streektaal was deze vrouw, meer dan door het ABN, geraakt door het evangelie en had zij de nabijheid van God meer intens beleefd.

Ik vermoed dat een en ander ook voor Friezen het geval was en is. Over God en met God spreken in de taal die je het meest dierbaar is, doet het hart sneller kloppen, zo lijkt mij. De moedertaal raakt het hart, raakt de diepere lagen van ziel.. Het is opvallend dat Jezus in het Nieuwe Testament op enkele markante en intieme momenten zijn moedertaal Aramees gebruikt. Ik denk aan zijn spreken over zijn Vader als "abba". Maar ook aan het kruiswoord: Eli, eli lama sabachtani. En aan het Paaswoord: talita koemi: meisje, ik zeg je sta op. Blijkbaar vinden de evangelisten, die in het Grieks schrijven, dat heel belangrijk.

De studie van Jan Popkema maakt duidelijk dat het gebruik van het Fries in de liturgie en het pastoraat niet zonder slag of stoot is verlopen. Er moest veel werk worden verzet en geduld worden geoefend voordat het Fries in het religieuze domein werd geaccepteerd. Het voornaamste tegenargument was dat het Fries de eenheid van de kerkelijke gemeente of parochie zou aantasten. Dat is geen principieel maar wel een praktisch argument dat, voor zover ik kan inzien, tot op de dag vandaag actueel blijft. Er wonen immers in Friesland veel mensen van buiten de provincie. Zij zijn het Fries noch actief noch passief machtig. Een complete liturgie in het Fries zal voor hen dan ook vervreemdend werken. Een ander thema vormt het benoemingenbeleid. Ik weet dat priesters met Friese wortels graag in hun eigen provincie werken. Maar het bisdom van het Noorden omvat ook Groningen, Drenthe en de Noord- Oostpolder.

Voor mij als bisschop is het niet altijd mogelijk om Friese priesters en pastoraal werkers in Friesland te benoemen. Bij een benoeming spelen immers meerdere factoren een rol. De beheersing van de Friese taal kan niet altijd doorslaggevend zijn.

Alles bijeen: Er is geen principiële bezwaar om in het Fries liturgie te vieren, te preken en pastoraat te beoefenen. Voor Friezen zal het hart zeker extra worden geraakt. Praktisch is een volledige liturgie in het Fries echter lastig doordat een aantal gelovigen het Fries niet machtig is. Het blijft belangrijk om de eenheid van de kerkelijke gemeente en parochie goed in het oog te houden. Algemeen Beschaafd Nederlands blijft dan, naar mijn visie, ook in Friesland de eerste taal in de liturgie en prediking. Overigens kunnen met de nodige creativiteit grenzen worden opgezocht. Zo kan een openingsgebed of de voorbeden in het Fries worden gebeden. Maar ik mij voorstellen dat ook lezingen uit de heilige Schrift in het Fries worden gelezen en in het liturgieboekje in het Nederlands of dubbel talig worden afgedrukt. Analoog aan het Romeinse missaal waar het Nederlands en het Latijn naast elkaar staan afgedrukt.

Maar tegelijkertijd mag er ruimte zijn voor extra vieringen compleet in het Fries. Ik weet dat dergelijke vieringen, vaak in oecumenisch verband, ook regelmatig worden gehouden. Ik denk aan dergelijke vieringen in Sloten maar ook in andere Friese plaatsen. Als bisschop wil ik deze vieringen voluit de ruimte geven.

Gelukkig zijn er voor vieringen die gedeeltelijk of geheel in het Fries worden gehouden voldoende boeken beschikbaar. De Nieuwe Friese Bijbelvertaling uit 1978 heeft een officiële bisschoppelijke goedkeuring gekregen. Ik heb uit betrouwbare bron gehoord dat deze vertaling veruit het meest in de eredienst wordt gebruikt bij zowel protestanten als rooms-katholieken. Er bestaat ook een liedbundel uit 1979, bedoeld voor de Friestalige eredienst. In deze bundel staan vertaalde katholieke liederen en canon II uit het Romeinse missaal in het Fries. Ook deze liedbundel kreeg een bisschoppelijke goedkeuring.

Tot slot: Individueel pastoraat in het Fries heeft, naar mijn inzicht, de voorkeur als pastor en pastorant beiden deze taal beheersen. Het is toch indrukwekkend over de goddelijke Vader in de eigen moedertaal te spreken.

Mgr. Dr. Gerard de Korte
Bisschop van Groningen- Leeuwarden